

Một ngườ i tù

Tác Giả: Ngườ i Buôn Gió

Thứ Bảy, 20 Tháng 11 Năm 2010 14:34

Tình cấ hôm nầ đầ c cho tấ p hầ i ký cấ a Đầ c Cha Phao Lô Lê Đầ c Trầ ng mầ i lắng máng biầ t rầ ng đó là Cha Chính Gioan Lasan Nguyầ n Văn Vinh cấ a nhà thầ lầ n Hà Nầ i, vì can tầ i không cho chính quyầ n trang trí trầ c cấ a nhà thầ .

Cha Chính Vinh bầ kầ t án 3 năm tù, nhầ ng đi tù mãi chầ thầ y vầ , tắ m hầ i biầ t tích, hầ n 40 năm sau nhầ bầ n tù chầ đầ n, ngườ i thân mầ i biầ t nầ i cha Chính Vinh chầ t đầ chuyầ n thi hài ngầ i vầ

Tầ nhầ mình đã bầ n tầ ng vầ nhầ ng ngườ i bầ bầ t tù, mình luôn say sầ a đầ c vầ nhầ ng chiầ n sĩ cách mầ ng bầ giamầ Hầ a Lò, Sầ n La, Côn Đầ o, nhầ ng vầ anh hùng nhầ Ngô Gia Tầ , Nguyầ n Văn Cầ , Trầ n Phú... đầ n Hầ Chí Minh. Thầ t ra hầ i mình bé thầ i bao cầ p chầ có sách vầ các nhân vầ t này thôi. Lầ n chầ mầ i đầ c đầ c Pa Pi Lon, thiên hầ say mê anh chàng Bầ m lầ m, nhầ ng mình cũng chầ thầ y có gì hầ mầ anh chàng này, bá tầ c Monte cầ a Đuy Ma cũng khôngầ n tầ ng lầ m vì có lầ thầ i kầ cầ a các nhân vầ t này khá xa lầ vầ i Viầ t Nam, sau này có điầ u kiầ n mầ i lòng đầ c sách cầ a Solzenitsyn nhầ cuầ n Tầ ng Đầ u Đầ a Ngầ c, Mầ t Ngày Trong Đầ i cầ a I Van, hay cuầ n Lầ a Yêu Thầ ng, Lầ a Ngầ c Tầ c a Re Mac, cuầ n Chuyầ n Kầ Năm 2000 cầ a Bùi Ngầ c Tầ n. Mầ i nhân vầ t đầ u đầ lầ i cho mình nhầ ng ámầ nh, nhầ ngầ n tầ ng. Nhầ ng có lầ đầ n vầ cầ a Phùng Quán viầ t lầ i theo lầ i kầ cầ a Tuầ n Nguyầ n khi Nguyầ nầ trong tù là ámầ nh hầ n cầ .

Nhầ ng điầ u may mầ n này mầ i là quan trầ ng hầ n cầ : trong mầ i năm qua, mình đã sầ ng giầ a nhầ ng con ngườ i vô cùng phong phú và phầ c tầ p, chầ t liầ u sầ ng vàng rồ ng cho các nhà vầ n. Mình chầ đầ n cầ vầ i cầ u mầ t ngườ i...

***

“... Anh ta vào trại tù của mình khá lâu, bạn trẻ nghĩ vì thế gì, mình không rõ. Ngườì thì bạn anh ta phò m thì hình s, ngườì thì bạn anh ta chính trại. Nhưng anh ta hai trại mình đều thấy khó tin. Anh ta không có dáng đẹp của kẻ cướp bóc, sát nhân, và cũng không có phong cách của ngườì làm chính trại. Bạn nghĩ anh ta ngu ng, dở d là d khủng. Mình có cảm giác anh ta là một khúc củi r, do một trại cũn thì một xô r ng nào v, trôi ngang qua trại, bạn v ng vào hàng rào của trại rồi mình cứ luôn ở đó. Nhìn anh ta, rất khó đoán tuổi, có thể ba mươi, mà cũng có thể năm mươi. Gi ng một anh ta g y cho t, rúm r, tàn t, nh một cái b cói rách, lẫn lóc các đ ng rác. Ngườì anh ta cao l, tay chân thì ng đ n đ n, đen cháy, ch toàn da, gân v i x ng.

Trên ngườì, thì thì một m gi rách thay cho quần áo. Lúc đi mình cứ nghĩ anh ta bạn cảm vì suốt ngày ít khi thấy anh ta mà mình nghĩ dù là chỉ để nh ch mép củi. Thấy ra anh ta chỉ là ngườì quá ít thôi. Gp ai trong trại, cứ cán b qu n giáo l n ph m nhân, anh ta đi cúi chào cung kính, nh ng không chuy n trò v i b t c ai. Nhưng không hiểu sao, con ngườì anh ta có một cái gì đó làm mình đểc biệt chú ý, cứ mu n làm quen... Nhi u l n mình để nh b t chuy n, nh ng anh ta nhìn mình v i ánh m t r t l, r i l ng tránh sau khi đã cúi chào cung kính. H u nh t t c các trại viên, kẻ c nh ng tay hung d nh t, cũng đi th ng anh ta. Nhưng trại viên đểc gia đình tiếp t ngườì để dành cho anh ta viên kẹo, mì ng bánh, ngườì cho đi u thu c. ở trại, anh ta có một đểc quy n không ai tranh đểc, và cũng không ai mu n tranh. Đó là khâm li m tù ch t. M i l n có tù ch t, giám th trại đi u cho g i “th ng khủng” (tên h để t cho anh ta) và giao cho viên c khâm li m. V i b t c trại viên ch t nào, kẻ c nh ng trại viên đã t ng đánh đểp anh ta, anh ta đi u khâm li m chu đáo gi ng nhau. Anh ta n u n c lá r ng, t m r a cho ngườì ch t, kẻ c ghét trên cái c th l nh ng t c ng queo, v i hai bàn tay của ngườì m t m r a cho đểa con nh. Lúc t m r a, kẻ c, mì ng anh ta cứ m p máy nói cái gì đó không ai nghe rõ. Anh ta rút trong túi áo một m u l c g, ch i tóc cho ngườì ch t, n u ngườì ch t có tóc. Anh ta ch n b áo quần lạnh l n nh t của ngườì tù, m c vào rồi nh nhàn nâng xác để t vào áo quan đểc đóng b ng g t p s sài. Anh ta cũn nh ng b áo quần khác thành cái gói vuông v n, để t làm g i cho ngườì ch t. N u ngườì tù không có áo x ng gì, anh ta để o g t m t khúc cây làm g i. Khi đã hoàn t t nh ng viên c trên, anh ta qu xu ng bên áo quan, cúi hôn lên trán ngườì tù ch t, và b t khóc. Anh ta khóc đau đ n và th ng thi t đ n n i m i ngườì để u có cảm giác ngườì n m trong áo quan là anh em máu m ru t th t của anh ta. V i b t c ngườì tù nào anh ta cũng khóc nh v y. Một l n giám th trại g i anh ta lên:

- Thấy tù ch t y là cái gì v i mà mà mà khóc nh cha ch t v y?

Anh ta chộp tay khúm núm thà:

- Thà cán b, tôi khóc v y mà. Ngườì ch t mà không có ti ng khóc t ng ti n thì vong h n c n qu n trong tr i. Có th nó tìm cách làm h i cán b. Lúc h n còn s ng, cán b có th tr ng tr h n, nh ng đây là vong h n h n, cán b mu n xích c, cũng không xích đ c.

Th ng khùng nói có lý. Giám th tr i m c, cho nó mu n khóc bao nhiêu thì khóc. Nh ng mình không tin là anh ta khóc v. Lúc khóc, c g ng m t vàng úa, nh nhúm c a anh ta chan hòa n c m t. C thân hình g y gu c c a anh ta run r y. Mình có c m giác c cái m gi rách khoác trên ngườì anh ta cũng khóc...

Trong ti ng khóc và n c m t c a anh ta chan ch a m t ni m th ng xót khôn t. Nghe anh ta khóc, c nh ng tr i viên khét ti ng l l m, chai s n, “đ u chà, đít th t, m t bù loong” cũng ph i r m r m n c. Ch có n i đau đ n chân th t m i có kh năng xuyên th ng vào trái tim ngườì. Mình th ng nghĩ ngườì r t nhi u v anh ta. Con ngườì này là ai v y? M t th ng khùng hay ngườì có m i t tâm l n lao c a b c đ i hi n?... Th r i, m t l n, mình và anh ta cùng đi lùa trâu xu ng con sông g n tr i cho đ m n c. Tr i nóng nh d i l a.

Bãi sông đ y cát và s i b nóng rang b ng nh than đ. Trên bãi sông m c đ c m t cây m ng già g c s n sùi tán lá xác x tr i m t m ng bóng râm b ng chi c chi u cá nhân xu ng cát và s i. Ngườì lính gác ngườì trên b sông đ c đ ng, ôm súng trú n ng đ i m t lùm cây. Anh ta và mình ph i ngườì trú n ng đ i g c cây m ng, canh đàn trâu ng p l n đ i sông. Vì m ng bóng râm quá h p nên hai ngườì g n sát l ng nhau. Anh ta b ng lên ti ng tr c, h i mà đ u không quay l i:

- Anh Tuân này – không rõ anh ta bi t tên mình lúc nào – s ng đ đây anh thèm cái gì nh t?

- Thèm đ c đ c sách – mình bu t mi ng tr l i, và ch t nghĩ, có l anh ta ch a th y m t cu n sách bao gi, có th anh ta cũng không bi t đ c bi t vi t cũng nên.

- N u bây gi có sách thì anh thích đ c ai? – anh ta h i.

- Voltaire! – m t l n n a mình l i bu t mi ng. Và l i nghĩ: Nói v i anh ta v Voltaire thì cũng ch ng khác gì nói v i g c cây m ng mà mình đang ngườì đ a l ng. Nh ng nhu c u đ c chuy n trò b c b ch v i con ngườì nó cũng l n nh nhu c u đ c ăn, đ c u ng... Nhi u lúc ch ng c n bi t có ai nghe mình, hi u mình hay không. Đó chính là tâm tr ng c a anh công ch c nát r u Marmeladov b t ch t nói to lên nh ng đ i u t i h nung n u trong lòng v i nh ng ngườì v v n trong m t quán r u t i tàn, mà Dostoievsky miê u trong “T i ác và tr ng ph t”. Anh ta ngườì bó g i, m t không r i m t sông loá n ng, h i l i:

Một ngườ i tù

Tác Giả: Ngườ i Buôn Gió

Thứ Bảy, 20 Tháng 11 Năm 2010 14:34

- Trong các tác phẩm của Voltaire, anh thích nhất tác phẩm nào?

Mình sẵn sàng nói với anh ta, và tự nhiên trong đầu nảy ra một ý nghĩ kỳ lạ: một người nào khác đã ngó vào chỗ anh ta... Mình liền liên tưởng đến một câu làm việc cùng phòng hồi còn ở Đài phát thanh, một người bạn cũ của anh ta hỏi, được tên nhạc sĩ Chopin (Sôpanh) là Cho Pin.

Mình trả lời anh ta:

- Tôi thích nhất là Candide.

- Anh có thích được Candide ngay bây giờ không?

Không được mình trả lời, anh ta nói tiếp:

- Không phải được mà nghe... Tôi sẵn sàng cho anh nghe ngay bây giờ.

Trả lời anh ta một giọng đầu đầu của nguyên bản Candide. Anh được chăm rãi, phát âm chuẩn và hay như một người Pháp, thấy được mình ở trước Providence. Mình trân trọng nhìn cái miếng vàng rúm rỏ, răng vàng khè được bày ra của anh ta như nhìn phép lạ. Còn anh ta, một vị không rời dòng sông loá mắt, tưởng tượng như anh ta đang được thiên thần Candide nguyên bản được chép lên một sông...

Anh được đến câu cuối cùng thì tiếng trống cũng vang lên tiếng hồi, báo được giờ lừa trâu về trại. Người lính gác trên bậc cao nói với người xuồng: “Hai đứa xuồng lừa trâu, nhanh lên!”.

- Chúng mình lừa trâu lên bờ đi! – anh nói.

Lời ra được giữa sông, mình hỏi anh ta:

- Anh là ai vậy?

Một ngọ i tù

Tác Giả: Ngọ i Buôn Gió

Thứ Bảy, 20 Tháng 11 Năm 2010 14:34

Anh ta cọ i lên lọ ng mọt con trâu, vọ a vung roi xua nhọ ng con trâu khác, trọ lọ i:

- Tôi là cái thanh ngang trên cây thọ p tọ đóng đỉnh Chúa.

Rọ i anh ta tọ p:

- Đọ ng nói vọ i bọ t cọ ai chuyọ n vọ a rọ i...

Giáp mọt ngọ i lính canh, bọ mọt anh ta thay đọ i họ n – ngu ngọ , đọ n đọ n nhọ thọ ng ngày.

Cuọ i mùa đông năm đó, anh ta ngã bọ nh. Nghe các trọ i viên kháo nhau mình mọ i biọ t.

Thọ ng chuyên gia khâm liọ m e đi tong. Thọ là nọ u bọ n mình ngoọ o, sọ không còn đọ c khâm liọ m tọ và chọ ng có ai khóc tọ ng tọ n vong họ n... – nhọ ng ngọ i tù nói, giọ ng buọ n.

Mình gọ p giám thọ trọ i, xin đọ c thăm anh ta.

Giám thọ họ i:

- Trọ c kia anh có quen biọ t gì thọ ng này không?

Mình nói:

- Thọ a cán bọ , không. Chúng tôi hay đi lừa trâu vọ i nhau nên quen nhau thôi.

Giám thọ đọ ng ý cho mình đọ n thăm, có lính đi kèm. Anh ta nọ m cách ly trong gian lán dành cho ngọ i ọ m nọ ng. Anh ta nọ m nhọ dán ngọ i xuọ ng sọ p nọ m, hai họ c mọt sâu trứng, nhọ m nghiọ n, chọ c chọ c lọ i lên cọ n co giọ t...

Mình cúi xuọ ng sát ngọ i anh ta, gọ i hai ba lọ n, anh ta mọ i mọ mọt, chăm chăm nhìn mình.

Trên khoé môi rúm ró nhọ thoáng mọt nét cọ i. Nọ c mọt mình tọ nhiên trào ra rọ i lã chã xuọ ng mọt anh ta. Anh ta thề lọ i liọ m mọ y giọ t nọ c mọt rọt trúng vành môi. Anh ta thọ u thào nói:

- Tuân ọ lọ i, mình đi đây... Đọ a bàn tay đây cho mình...

Một ngườì tù

Tác Giả: Ngườì Buôn Gió

Thứ Bảy, 20 Tháng 11 Năm 2010 14:34

Anh ta nằ m chằ t bàn tay mình hằ i lâu. Mằ t tay anh ta rằ rằ m mằ giằ rách khoác trên ngườì, lằ y ra mằ t viên than cằ i, đằ c mài tròn nhằ n nhằ viên phằ n viằ t. Vằ i mằ t sằ c cằ gằ ng phi thằ ng, anh ta dùng viên than viằ t vào lòng bàn tay mình mằ t chằ nhỏ. Chằ NHằ N.

Viằ t xong, anh ta hoàn toàn kiằ t sằ c, đánh rằ t viên than, và lên cằ n co giằ t.

Ngườì lính canh đằ n mình lên giám thằ trằ i vằ i bàn tay có viằ t chằ. Nhằ n ngằ a ra.

Ngườì lính canh ngằ rằ ng đó là mằ t ám hiằ u.

Giám thằ hằ i:

- Cái hình nguằ ch ngoằ c này có ý nghĩa gì? Anh mà không thành khằ n khai báo, tôi tằ ng cằ anh ngay lằ p tằ c vào biằ t giam.

Mình nói:

- Thằ a cán bằ , thằ t tình tôi không rõ. Anh ta chằ nói: tôi vằ tằ ng cằ u mằ t đằ o bùa đằ xua đằ i bằ nh tằ t và tà khí.

Nghe ra cũng có lý, giám thằ trằ i tha cho mình vằ lằ n...

***

Trong sằ bao nhiêu nhân vằ t tù đã đằ c nằ i tiằ ng nhằ tiằ u thuyằ t hóa, ngườì bằ n tù cằ a Tuân Nguyằ n chằ là hằ t bằ i bay qua so vằ i nhằ ng tác phằ m đằ sằ đằ đằ i ò y, mằ y ai biằ t đằ n nhà thằ Tuân Nguyằ n và mằ y ai biằ t hằ n vằ ngườì bằ n tù bí ò n cằ a ông. Ngườì ta ò n tằ ng cách ông già

Một ngòi tù

Tác Giả: Ng&# i Buôn Gió

Thứ Bảy, 20 Tháng 11 Năm 2010 14:34

---

c&# a Solzenitsyn đ&# u r&# ng h&# t tóc, nhai bánh m&# b&# ng l&# i hay già Đô c&# a Bùi Ng&# c T&# n ch&# t v&# t v&# ng đầu đó trên ph&# ph&# ng Hà N&# i khi m&#n h&# n tù... mình cũng &# n t&# ng nh&# ng nhân v&# t &# y.

Nh&# ng hình &# nh ng&# i tù x&# u xí, nghèo kh&# đ&# c nguyên b&# n Candide b&# ng ti&# ng Pháp khi&# n mình luôn b&# ám &# nh trong đ&# u, Tuân Nguy&# n c&# Phùng Quán đ&# u v&# thiên thu, giá nh&# các c&# &# y còn s&# ng mình cũng c&# t công đi tìm h&# i ng&# i mà các c&# nói &# y là ai.

Linh m&# c Gioan Lasan Nguy&# n Văn Vinh

Tình c&# hôm n&# đ&# c cho t&# p h&# i ký c&# a Đ&# c Cha Phao Lô Lê Đ&# c Tr&# ng m&# i l&#ng máng bi&# t r&# ng đó là Cha Chính Gioan Lasan Nguy&# n Văn Vinh c&# a nhà th&# l&# n Hà N&# i, vì can t&# i không cho chính quy&# n trang trí tr&# c c&# a nhà th&# , cha Chính Vinh b&# k&# t án 3 năm tù, nh&# ng đi tù mãi ch&# th&# y v&# , t&#m h&# i bi&# t tích, h&# n 40 năm sau nh&# b&# n tù ch&# đ&# n, ng&# i thân m&# i bi&# t n&# i cha Chính Vinh ch&# t đ&# chuy&# n thi hài ngài v&# .

Sau này c&# t công đi h&# i m&# t vài v&# cao tu&# i n&# a, m&# i càng kh&# ng đ&# nh chính xác là Cha Chính Vinh. Đúng nh&# l&# i Tuân Nguy&# n nói, đây là ch&# t li&# u vàng ròng cho các nhà văn. Tuân Nguy&# n thì m&# t r&# i, li&# u ai ti&# p n&# i &# c nguy&# n c&# a ông đ&# khai thác nh&# ng ch&# t li&# u quý báu nh&# th&# này không.